

ІНКОРПОРУВАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ БАЛАДИ Й. В. ГЕТЕ «ЛІСОВИЙ ЦАР» У МУЗИЧНИЙ ТВІР «ДАЛАЙ-ЛАМА» СУЧАСНОЇ НІМЕЦЬКОЇ ГРУПИ РАММШТАЙН

Ніщо не зникає безслідно. Свідомо чи несвідомо автор тексту інкорпорує у нове повідомлення елементи відомих творів, імена літературних героїв, події чи явища. Явище запозичення елементів одного тексту в інший, здатність тексту вступати у взаємодію з іншими текстами називають інтертекстуальністю.

О. Селіванова кваліфікує інтертекстуальність як „наявність у певному тексті слідів інших текстів, у більш широкому розумінні – діалогічний зв’язок тексту в семіотичному універсумі з попередніми текстами (рекурсивний) та з подальшим текстотворенням (прокурсивний)“ [3, с. 514]. Інтертекстуальне маркування як апеляція до авторитетних джерел має на меті привернення уваги, комунікативний вплив, переконання реципієнта та демонстрацію ерудиції автора. Інтертекстуальність як включення до тексту фрагментів інших текстів може реалізовуватися у вигляді цитат, алюзій, ремінісценцій тощо. Претекст, до якого апелює автор у своєму новому прототексті, називаємо прецедентним текстом.

Відкритість тексту зумовлюється відкритістю дискурсу. У цьому випадку можемо говорити ще й про інтердискурсивність. С. Застровська та О. Найдюк зазначають: “Якщо інтертекстуальність в цілому розуміється як зв’язок одного тексту (чи його фрагмента) з іншими, то за логікою мислення інтердискурсивність передбачає зв’язок одного дискурсу з іншим. Діалог дискурсів супроводжується переключенням з однієї ментальної сфери на іншу. Це буде можливим, звісно, при наявності відповідних фонових знань у когнітивній базі автора твору та суб’єкта, що сприймає“ [1, с. 94]. Незалежно від видів текстових діалогів — інтертекстуальних чи інтердискурсивних – хочемо зазначити, що задум автора покликаний актуалізувати певну проблему чи знайти її рішення.

В середині ХХ століття науковців почали цікавити не зв’язки між текстами, а зв’язки тексту з іншими видами мистецтва, такими, як живопис, музика, кінематограф тощо. Д. Хіггінс у 1965 році запропонував термін “intermedia“, під яким мав на увазі злиття кількох видів мистецтва, на позначення міжмистецьких зв’язків у літературознавстві, музикознавстві та мистецтвознавстві [7]. Проте як дослідницька парадигма інтермедіальність почала розглядатись з 1983 року після виходу статті А. Хазен-Льове [6, с. 291-292]. Під інтермедіальністю розуміють особливу форму інтертекстуальності, за якої художнє багатоголосся визначається наявністю таких міжтекстових зв’язків, коли “текстом“ стає інший вид мистецтва [2, с. 46]. Найчастіше інтермедіальність спостерігаємо у площині літературних творів, які акумулюють елементи інших мистецтв, наприклад, візуальна поезія чи додання звукових ефектів у поетичний твір тощо. Проте художні та поетичні твори також стають джерелом міжмистецьких діалогів, виконуючи роль прецедентного тексту в інтермедіальному просторі. Інкорпорування елементів літературного твору у музичний твір, доповнений відеосупроводом, який також апелює до прецедентного тексту, взятого з літератури, утворює інтермедіальний музичний твір.

Аналізуючи пісенну лірику німецької групи Rammstein, варто наголосити не лише на її інтердискурсивному, інтертекстуальному, але й на інтермедіальному характері. Об'єктом дослідження є мовні засоби пісні "Dalai Lama", яка присвячена відомому духовному лідерові тибетського буддизму Далай-ламі. Пісня сучасного гурту містить інтермедіальні вкраплення, які апелюють до відомої балади "Erlkönig" генія німецької літературної класики Й. В. Гете, написаної ще у 1782 році. Автор пісні Тілл Ліндеманн запозичив основний мотив та сюжет, змінивши його та адаптувавши до сучасних умов, замінивши, наприклад, коня, на якому їхав батько з сином, на літак, який везе людей ("Menschenfracht"). Так, розглянемо основні інтермедіальні маркери в обох аналізованих творах (див. Таблиця 1):

Таблиця 1

<i>Die Ballade „Erlkönig“ [5]</i>	<i>Das Lied „Dalai Lama“ [4]</i>	<i>Подібність</i>
„Wer reitet so spät durch Nacht und Wind? Es ist der Vater mit seinem Kind “	„Ein Flugzeug liegt im Abendwind An Bord ist auch ein Mann mit Kind “	темна пора доби, тато / чоловік з дитиною
„Mein Sohn, was birgst du so bang dein Gesicht?“ „Siehst, Vater, du den Erlkönig nicht? Den Erlenkönig mit Kron` und Schweif?“ „Mein Sohn, es ist ein Nebelstreif“	„Und das Kind zum Vater spricht Hörst du denn den Donner nicht Das ist der König aller Winde Er will mich zu seinem Kinde “	Дитина бачить Вільшаного короля / дитина чує грім та короля Вітрів, який хоче його забрати
„Willst, feiner Knabe, du mit mir gehn? Meine Töchter sollen dich warten schon; Meine Töchter führen den nachtlischen Reihn Und wiegen und tanzen und singen dich ein “	„Aus den Wolken tropft ein Chor Kriecht sich in das kleine Ohr „Komm her, bleib hier Wir sind gut zu dir Komm her, bleib hier Wir sind Brüder dir “	Дочки Вільшаного короля обіцяють дитину колихати, гойдати та співати йому пісні / дитині обіцяють хороше ставлення
„Dem Vater grauset`s, er reitet geschwind, Er hält in den Armen das achzende Kind, Erreicht den Hof mit Muh` und Not; In seinen Armen das Kind war tot. “	„ Der Vater hält das Kind jetzt fest Hat es sehr an sich gepresst Bemerkt nicht dessen Atemnot Doch die Angst kennt kein Erbarmen So der Vater mit den Armen “	Дитина помирає / батько з необережності вбиває дитину, притиснувши її занадто міцно до себе

Drückt die Seele aus dem Kind

Diese setzt sich auf den Wind und singt“...

Отож, інтертермедіальність є вагомим маркером не лише у площині літератури, а й музикознавства, мистецтвознавства з покликанням на відомі літературні надбання з метою тримати у колективній пам'яті найцінніші та найважливіші моменти. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у дослідженні візуальних, музичних, піктографічних інтермедіальних проявів у літературних творах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Застровська С. О., Найдюк О. В. Інтердискурсивний характер художнього тексту (на матеріалі німецької мови). *Актуальні питання іноземної філології* : наук. журн. / редкол. : І. П. Біскуб (гол. ред.) та ін. Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2018. № 8. 320 с. С. 93–99.
2. Мочернюк Н. Поза контекстом: Інтермедіальні стратегії літературної творчості українських письменників-художників міжвоєнтя: монографія. – Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2018. – 391 с.
3. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Полтава, 2008. 712 с.
4. Dalai Lama. Режим доступу: <https://ru.musinfo.net/lyrics/rammstein/dalai-lama>
5. Erlkönig. Режим доступу: <http://www.poetarium.info/goethe/erlkoenig.htm>
6. Hansen-Löve, Aage A. Intermedialität und Intertextualität. Probleme der Korrelation von Wort- und Bildkunst – Am Beispiel der russischen Moderne // Wolf Schmid/ Wolf-Dieter Stempel (Hg.), Dialog der Texte. Hamburger Kolloquium zur Intertextualität, Wien: Gesellschaft zur Förderung slawistischer Studien 1983 (Wiener Slawistischer Almanach 11), S. 291-360.
7. Higgins, D. Horizons: The Poetics and Theory of the Intermedia. Carbondale: Southern Illinois University Press, 1984. 146 p.